

Valtiovarainministeriö, kirjaamo
valtiovarainministerio@vm.fi

LAUSUNTO

Tiedoksi ylitarkastaja Jaana Salmelle
jaana.salmi@vm.fi

2.4.2014 Helsinki

SUOMEN MUISTIASIANTUNTIJAT RY:N LAUSUNTO MAISTRAATTIEN TOIMIPISTEVERKON SUPISTAMISTYÖRYHMÄN LOPPURAPORTISTA

Yleistä

Suomen muistiasiantuntijat ry on moniammatillinen asiantuntijajärjestö, joka toimii muistisairaiden ihmisten ja heidän läheistensä hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämiseksi. Yhdistyksellä on lähes 25 vuoden kokemus muistisairaiden ihmisten hoidon, palvelujen ja oikeuksien kehittamisestä.

Etenevää muistisairautta sairastaa maassamme 130 000 henkilöä. Vuosittain sairastuu 13 000 uutta henkilöä johonkin etenevään muistisairauteen. (Käypä hoito -suositus 2010). Muistisairaiden ihmisten ryhmä on heterogeeninen, sillä muistisairauksia on useita erilaisia ja niitä sairastavat hyvin eri-ikäiset ihmiset. Eri muistisairaudet aiheuttavat myös erilaisia oireita, joskin yhteneväisiä piirteitäkin löytyy runsaasti. Etenevät muistisairaudet johtavat dementia-oireyhtymään.

Muistisairaudet vaikuttavat edetessään asteittain henkilön oikeudelliseen toimintakykyyn, minkä vuoksi muistisairaot ihmiset tarvitsevat maistraattien holhoustoimen palveluja. Edunvalvontavaltuutusten vahvistaminen, edunvalvonnan itsenäinen hakeminen tai edunvalvonnan tarpeesta ilmoittaminen koskettavat useita muistisairaita ihmisiä läheisineen. Holhoustoimen asiakkaista suuri osa onkin muistisairaita ihmisiä. Edunvalvontavaltuutuksen käytön lisääntymisestä huolimatta muistisairaiden ihmisten edunvalvonnan tarve ei tule poistumaan, sillä arviolta noin 40 000 muistisairasta on yksinasuvia (Eloniemi-Sulkava ym. 2008).

Suomen muistiasiantuntijat ry lausuu seuraavat huomiot loppuraportista:

Maistraatissa tehtävä edunvalvontaan ehdotetun kuuleminen on yksi edunvalvojan määräämisprosessin tärkeimpiä selvityksiä. Kuulemisella turvataan päämiehen osallistumisoikeus ja - yhdessä muiden selvitysten kanssa - kuulemisella pyritään myös turvaamaan edunvalvonnan oikea kohdentuminen, mikä on ollut maistraattien roolin strateginen painopiste viime vuosina. Kuuleminen on tärkeää myös päämiehen oikeusturvan kannalta. Kuulemisen painoarvo kasvaa entisestään, kun pyritään edunvalvontaa lievempien keinojen käyttämisen tukemiseen ja kannustamiseen.

Suomen muistiasiantuntijat ry pyrkii osaltaan edistämään muistisairaiden ihmisten varautumista tulevaisuuteen mm. edunvalvontavaltuutuksen tekemisellä (ks. muistiasiantuntijat.fi/edunvalvontahanke). Usein muistisairauden diagnoosin alkuvaiheessa henkilö on riittävän oikeustoimikelpoinen ja oikeudellisen ennakkoinnin keinojen käyttö on mahdollista. Maistraattien tulee selvittää, voidaanko edunvalvonta hoitaa muilla lievemmillä keinoilla, jolloin edunvalvonnan tarpeen selvittäminen ja kuuleminen ovat erityisen merkittävässä roolissa.

Suomen muistiasiantuntijat ry:n huolena on, että maistraattiverkoston supistaminen johtaa siihen, että yhä suurempi osa kuulemisista pyrittäisiin hoitamaan kirjallisesti tai videoyhteyden välityksellä. Tätä ei muistisairaana ihmisen näkökulmasta voi millään tavalla kannattaa. Etenevät muistisairaudet aiheuttavat kognitiivisia haasteita, jolloin muun ohella kirjallisen tekstin ymmärtäminen vaikeutuu ja esimerkiksi juuri televisiot/kuvaruudut voivat aiheuttaa harhoja tai vahvojen virhetulkintojen mahdollisuuden. Muistisairaudet ovat toki erilaisia, ja jokainen muistisairas ihminen on omannäköisensä omine taitoineen ja vahvuuksineen. Kuitenkin kuulemistilanteilla on aina suuri merkitys muistisairaiden ihmisten oikeusturvan toteutumiselle. Sen vuoksi maistraattiverkoston supistamista tulee tarkastella tämän suuren asiakasryhmän haavoittuvuuden kannalta erityisellä vakavuudella. Muistisairaiden ihmisten kuulemista ei voi laadukkaasi suorittaa kirjallisesti eikä videoyhteyden välityksellä.

Suomen muistiasiantuntijat ry painottaa, että muistisairaajat ihmiset, jotka tarvitsevat runsaasti erilaisia palveluja ja tukimuotoja, hyötyvät selkeästi kokonaisvaltaisesta ja kattavasta yhden luukun -periaatteesta. Maistraattien toimipisteverkon supistamista koskevassa loppuraportissa viitataan Asiakaspalvelu2014 -hankkeeseen, jonka ehdotusten mukaan Suomeen perustettaisiin koko maan kattava lakisääteinen yhteisten asiakaspalvelupisteiden verkko. Samalla kuitenkin Asiakaspalvelu2014 -hankkeen loppuraportissa todetaan maistraatin asiantuntijapalveluista, että näitä tarjottaisiin joko etänä tai ajanvarauksella paikan päällä. Maistraatin palveluista paikan päällä maistraatin oman henkilökunnan toimesta annettavaksi ehdotettuja palveluja olisivat raportin mukaan vain julkisen notaarin ja kaupanvahvistajan palvelut, ulkomaalaisten rekisteröinti sekä vihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit – ei edunvalvontaan liittyvät palvelut.

Suomen muistiasiantuntijat ry pitää ehdottoman tärkeänä, että kaikissa yhteisissä asiakaspalvelupisteissä on mahdollisuus saada edunvalvontaan liittyviä maistraatin asiantuntijapalveluja kynnyksettömästi ja suorassa vuorovaikutuksessa asiantuntijan kanssa - ei pelkästään sähköisesti, puhelimitse tai videoyhteyden välityksellä.

Kuulemiset on järjestettävä aina ensisijaisesti muistisairaahan ihmisen kotona tai siinä hoito- tai asumispalveluyksikössä, missä hän asuu siten, että maistraatin edustaja tulee muistisairaahan ihmisen luo. Matkustaminen, vieras ympäristö tai pahimmassa tapauksessa tosiaan videoyhteys voivat aiheuttaa muistisairaalle ihmisille virhetulkintoja, jotka takaavat kuulemisen epäonnistumisen.

Lisäksi on todettava, että vaikka sähköisten palvelujen kehittämiseen panostetaan ja yhä useampi ikääntyväkin hakeekin tietoa internetistä, muistisairaiden ihmisten kohdalla internetin käyttö on kuitenkin vielä tällä hetkellä hyvin vähäistä. Tuoreen seurantatutkimuksen mukaan (N=580) vastadiagnosoiduista muistisairaista vain noin 2 % käyttää internetiä tiedon hankintaan (Nikumaa 2013). Sähköisten palvelujen käyttäminen kognitiivista oireista kärsivän henkilön näkökulmasta on erittäin vaikeaa.

Yhteenvedona

Suomen muistiasiantuntijat ry esittää vakavan huolen maistraattien toimipisteverkon supistamisesta. Maistraattien holhoustoimen palvelut on turvattava lähipalveluna muistisairaille ihmisille, sillä he ovat sairautensa ja kognitiivisten oireidensa vuoksi haavoittuvassa asemassa. Videoyhteyttä ei voi käyttää muistisairaahan ihmisen kuulemiseen. Tulevissa yhteisissä asiakaspalvelupisteissä maistraatin holhoustoimen asiantuntijapalveluja tulee olla saatavilla paikan päällä kynnyksettömästi - ei etänä.

Suomen muistiasiantuntijat ry:n puolesta

Helena Räsänen
hallituksen puheenjohtaja
puh. 050 4093906

LÄHTEET:

Eloniemi-Sulkava, U., Sormunen, & Topo, P. (toim.) 2008. Laadukkaat dementiapalvelut - opas kunnille. Jyväskylä: Gummerus.

Käypä hoito –suositus Muistisairauksien diagnostiikka ja lääkehoito. 2010.

Verkkodokumentti. Luettu 31.3.2014.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/naytaartikkeli/tunnus/hoi50044>

Nikumaa, H. 2013. Elämä ei pääty muistisairauden diagnoosiin. REPEAT Regular and structured support of memory patient. Seurantatutkimuksen raportti. Muistiliiton julkaisusarja 1/2013.

